

PÄÄKIRJOITUS - Vastuulliset kohtaamiset matkailussa

Matkailututkimus 12 : 2 (2016)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Tämän Matkailututkimus-lehden teemana ovat *Vastuulliset kohtaamiset matkailussa – Responsible Tourism Encounters*. Vastuullisuus on tullut mukaan matkailun keskusteluihin erityisesti 2000-luvulla, ja sillä viitataan tavoitteeseen tehdä paikoista parempia asua ja vierailia. Teemanumeromme kutsuu lehden lukijoita tutkimaan vastuullisuuden käsitteen tarjoamia mahdollisuuksia. Voimme esimerkiksi pohtia, millaisia ovat nykyiset matkakohteiden kehittämisen tavat ja miten voisimme herkemmin havainnoida ja hahmottaa niille vastuullisempia vaihtoehtoja.

Teemanumerossa tarkastellaan matkailun piirissä tapahtuvien kohtaamisten vastuullisuutta, koska haluamme kiinnittää huomion vastuullisuuden moniulotteisuuden ja monipaikkaisuuteen. Kohtaamisilla viittaamme niihin moninaisiin tiloihin ja tilanteisiin, joissa matkakohteita suunnitellaan, kehitetään, koetaan ja tutkitaan. Matkailututkimuksessa tapahtuvia kohtaamisia ovat käsitteellistäneet esimerkiksi Gunnar Thór Jóhannesson, Carina Ren ja Réne van der Duim sekä Emily Höckert kehittämispolitiikan ja etiikan näkökulmista. Nämä käsitteellistykset ovat osoittaneet, että matkailua tutkittaessa tutkimuksen kohteena ei aina ole ilmiselvästi matkailullinen toiminta ja että matkailutoimintaan kohdistuvan tutkimuksen tulokset voivat ulottua matkailua laajemmalle. Ne ovat myös tarjonneet uusia työvälineitä tiedostavaan analyysiin ja haastaneet tutkijoita ajattelemaan tutkimustyön vastuullisuutta monitasoisesti.

Matkailu vaikuttaa erilaisten kohtaamisten kautta maailmaamme – myös matkailun välittömän piirin ulkopuolella. Tämän teemanumeron kirjoituskutsussa halusimme nostaa esille vastuullisuuteen liittyvän kulttuurisensitiivisyyden ja luonnossa toimimiseen liittyvän herkkyyden. Haastoimme kirjoittajia pohtimaan vastuullisuuden käsitteitä ja tutkimusmenetelmiä, jotka muokkaavat ymmärrystämme luonnon ja toisten ihmisten hyvinvoinnista. Käsitteellisten ja menetelmällisten työvälineiden rinnalle tarvitaan käytännöllisiä lähestymistapoja. Kirjoituskutsu työstettiin osana Jyväskylässä kesällä 2016 järjestettyä *Responsible Tourism in Destinations* -konferenssia, joka loi kohtaamisia matkailun tutkijoiden, kehittäjien ja yrittäjien sekä kolmannen sektorin välille. Näissä kohtaamisissa pohdittiin muun muassa vuodenaikojen tarjoamien resursien sekä veden ja vesistöjen vastuullista käyttöä ja rohkaistiin niin tutkijoita kuin muita matkailun osapuolia konkreettiseen toimintaan.

Teemanumeron avaa Mikko Äijälän artikkeli kansallispuistosta vastuullisten kohtaamisten näyttämönä. Erilaisia selontekoja analysoimalla Äijälä pohtii, kohdataanko luonto kansallispuistossa luonnon ehdoilla vai eräänlaisesta matkailurakenteiden ja -kulttuurien luomasta turvallisuudesta viitekehyksestä käsin. Äijälän mukaan vahva ihmiskeskeiseen turvallisuusdiskurssiin nojautuminen matkailukehittämisessä voi johtaa ongelmiin suojele- ja matkailutoiminnan rinnakkaiselon välil-

lä. Sisko Häikiön ja Ulla Kangasniemen artikkeli jatkaa keskustelua vastuullisiin kohtaamisiin liittyvästä turvallisuuden tematiikasta. Artikkelissa tarkastellaan turvallisuutta oppaiden ja matkailijoiden kulttuurisista kohtaamisista käsin ja pohditaan, kuinka kulttuurisia tapoja sanoittamalla voidaan ottaa vastuuta matkailutoimintojen turvallisuudesta.

Anu Harju-Myllyahon ja Salla Jutilan katsausartikkeli vie lukijan kulttuurisen-sitiivisten matkailukohtaamisten maailmaan. Artikkelissa pohditaan herkkyyttä toisten ihmisten hyvinvoinnin huomioimiseen vieraanvaraisuuden ja saavutettavuuden etiikasta käsin. Vastuullinen vieraanvaraisuus näyttäytyy halukkuutena ja valmiutena toivottaa kaikenlaiset matkailijat tervetulleiksi. Mikko Äijälän, José-Carlos García-Rosellin ja Minni Haanpään katsausartikkeli puolestaan kohdistaa huomion matkailun piirissä tapahtuviin eläinten ja ihmisten välisiin kohtaamisiin ja näiden kohtaamisten etiikkaan. Huoli eläinten asemasta ja kohtelusta kasvaa yhteiskunnassamme ja vaikuttaa matkailijoiden valintoihin.

Teemanumeron puheenvuorot esittelevät puolestaan käytännöllisiä työvälineitä vastuullisuuden edistämiseksi. José-Carlos García-Rosell esittelee *Sápmi Experience Quality Mark* -sertifikaatin esimerkkinä vastuullisen alkuperäismatkailun edistämisestä. Mia Halmén kannustaa puheenvuorossaan sektoreiden väliseen yhteiskunnallisen tason yhteistyöhön – tästä esimerkkinä on *Reilun matkailun yhdistyksen* pitkäjänteinen toiminta vastuullisen matkailun edistämiseksi. Petra Blinnikka puolestaan esittelee *Vastuullisen matkailun verkoston* toimintaa ja kutsuu tutkijoita ja kehittäjiä mukaan tiedottamaan vastuullisuuteen liittyvistä asioista sekä edistämään vastuullisen matkailun koulutusta.

Kokonaisuutena käsillä oleva teemanumero piirtää ajankohtaisen ja toimintaan kutsuvan kuvan vastuullisista mat-

kailun kohtaamisista. Lähestyessämme vastuullisuutta turvallisuuden, vieraanvaraisuuden ja sensitiivisyyden (herkkyiden) näkökulmista huomaamme, miten monin eri tavoin vastuuta voi kantaa. Näiden kolmen etiikan käsitteen kautta voimme hahmottaa uusia käytänteitä ja ajattelutapoja sekä uusia tapoja kohdata ympäröivä maailma. Tätä ilmentää esimerkiksi Äijälän, García-Rosellin ja Haanpään esiintuoma näkökulma: vastuullisuus ei ole vain ihmisten hyvinvointiin tai turvallisuuteen keskittyvää vaan myös herkistymistä luonnon ja eläinten hyvinvoinnille. Edellä mainitut lähestymistavat auttavat myös ymmärtämään vastuullisuuden relationaalisuutta – sitä, että vastuullisuus on mahdollista vain kohtaamisissa ympäröivän maailman kanssa. Toivomme, että tämän teemanumeron tekstit rohkaisevat meitä miettimään, mikä on matkailututkijoiden rooli vastuullisuudelle herkistämässä.

Rovaniemellä 1.12.2016

Teemanumeron toimituskunta

Outi Rantala, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Emily Höckert, Linné-yliopisto, Ruotsi

Heli Ilola, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)